

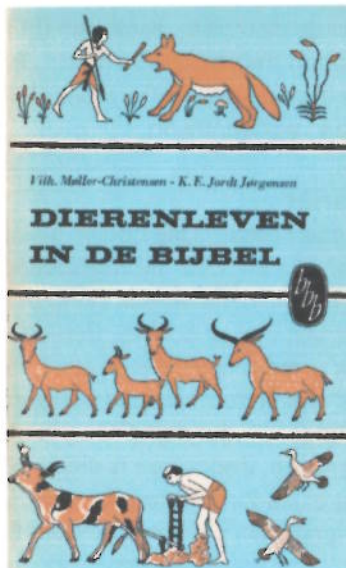
In beweging...

“Ik bepaal wat je met dieren mag doen.”

Zó radicaal heb ik het nog geen enkele autoriteit horen zeggen. Helaas, want ik probeer me te oriënteren in de verwarrende informatiestroom over klimaatverandering, afnemende biodiversiteit, dierenleed. Voorlopig zonder voldoende resultaat. Ook uitgesproken pleitbezorgers van milieubeleid – zoals filosoof Peter Singer, wetenschapper Louise Fresco, politicus Marianne Thieme – komen niet met een stelling: “Ik bepaal wat jij...” Ergens hoop ik dat iemand van statuur met richtlijnen komt die hout snijden voor een duurzame, biodiverse toekomst. Want hoe moet het verder? De 'gezond voedsel'-lobby wordt steeds krachtiger. Vlees eten lijkt het nieuwe roken te worden. En natuurlijk is duurzaam samenleven het ideaal. Maar betekent dat nu praktisch gesproken: vegetariër worden of zelfs veganist? Wie geeft hierin de richting aan?

Gezaghebbende woorden

‘Zijn woorden maakten diepe indruk. De mensen dachten: Hij spreekt als iemand met macht! Hij spreekt heel anders dan de wetsleraren.’ (Matteüs 7:28,29). Zo werd Jezus ervaren. Voorbeeld? Ooit zei hij: *“Ik bepaal wat je op sabbat mag doen.”* (Lucas 6:5). Stelliger kan het niet, maar waar gaat het over? Anno 2018 kost het moeite de discussie van twee millennia geleden te snappen. Op een sabbat, d.i. de 7^e dag van de week, kreeg Jezus volgens Lucas 6 de wind van voren, omdat zijn leerlingen wat graankorrels uit korenhalmen haalden en op aten. ‘Nou en?’ denken wij, maar voor de juristen toen was dit een uiterst principiële zaak. Wat de leerlingen doen is werk en dat is op sabbat verboden, punt! Als Jezus op een andere sabbat iemand beter maakt, vallen ze weer over hem heen. Hij reageert met: *“Wat doen jullie als je zoon in een put valt, of een koe? Dan haal je hem er toch meteen uit, ook al is het sabbat?”* (Lucas 14:5). Een mens of een dier, dat maakt niet uit, beiden moeten gered. Zijn critici zwijgen, ze kunnen niet om die logica van Jezus heen. Uit de vele sabbatsincidenten leer ik dit. De mens is weliswaar van een hogere orde dan het dier, maar de mens is niet superieur. Het toppunt van de totaal ontstane werkelijkheid, waar de Bijbel mee opent, zit in het slot van dat verhaal. *‘God zegende de zevende dag. Hij maakte van die dag een bijzondere dag. Want op die dag was hij klaar met de schepping en rustte hij uit van al zijn werk.’* (Genesis 2:3). Niet de mens, maar deze visie op tijd is de climax van alles. Letterlijk betekent sabbat: van ophouden weten. Wie Jezus gezag toekent maakt daarmee een eigen, relevante vertaalslag. Bijvoorbeeld: stap min. één dag per week uit de 24/7-tredmolen. Kijk inhoudelijk, niet zozeer juridisch naar je tijd. Hoe richt je je tijd in, rekening houdend met Jezus’ stelling (in Lucas 6:5)?

Beperken tot ‘Jezuaanse zoölogie’

Maar nu terug naar de beginvraag, want mijn speurtocht betreft dier- & milieu-ethiek. Is Jezus daarin de gids? Deed hij gezaghebbende uitspraken erover? Ik herlas de 4 evangeliën en kom hierop: Ezels. Geiten. Gieren. Hanen. Honden. Kamelen. Motten. Muggen. Mussen. Runderen. Schapen. Slangen. Spinnen. Varkens. Vissen. Vossen. Wolven. Dit is de alfabetische opsomming van dieren, waar Jezus *expliciet* over sprak. Ik ging te rade bij Møller-Christensen en Jordt Jørgensen, twee biologen en theologen. Hun encyclopedie rubriceert alle in de Bijbel voorkomende dieren in vier groepen: Zoogdieren – vogels – insecten & spinnen – weekdieren, vissen, wormen. Daarbinnen ordenen ze alfabetisch, zo gaat de rubriek Zoogdieren van Aap tot Zwijn. Al met al een schat aan gegevens over bijv. Kat, Leeuw, Molrat, Muis, Nijlpaard enz. Toen werd het urenlang mediteren over alle uitspraken in de evangeliën. Wat zegt Jezus hier? Wat niet? Wat kan het betekenen? Ik ging op zoek, net zo hongerig als Toon Hermans (z.o.z.), met het voornemen de Bijbel niet te laten buikspreken. Resultaat? Tot nu toe deed ik drie ontdekkingen.

Ik heb zijn beeltenis maar vaag in mijn gedachten
en ik weet haast niets van hoe hij sprak en hoe hij keek
'k zou willen weten hoe hij liep en hoe hij lachte
'k zou willen weten hoe hij door zijn haren streek

'k zou willen weten of hij appels at of noten
en hoe hij hoestte als hij bij de oever stond
hoe hij zijn baard geknipt heeft en zijn neus gesnoten
iets van zijn oogopslag, zijn tanden en zijn mond

en hoe hij sliep en heeft ontbeten
en of hij koffie dronk of thee bij het ontbijt
en of hij wel eens met de deuren heeft gesmeten
en of hij hield van knoflook of van zoetigheid (...)

Toon Hermans – begin van 'De man van Nazareth'

1 – Word realistisch, geen natuurromanticus

Over één zinnetje van Marcus raak ik maar niet uitgedacht:
'Jezus leefde daar tussen de wilde dieren' (1:13). Hè?!? Wat
is dit? Wat gebeurde daar? Ging het om beren? Arenden?
Schorpioenen? Adders? Zat hij in een leeuwenkuil? Marcus
geeft niks prijs en nergens hoor je Jezus over deze episode.
Het blijft een groot raadsel. Tegelijk schetst Jezus nergens
een fraai, idyllisch beeld van de dierenwereld. De natuur is
soms levensgevaarlijk. Zijn leerlingen geeft hij het volste
recht om waar nodig actie te ondernemen. "Luister! Jullie
kunnen zonder gevaar op slangen en giftige spinnen gaan
staan." (Lucas 10:19). Het leven is vol risico. Voor jullie is
het "net zo gevaarlijk als het voor lammetjes is om tussen
wolven te lopen." (Lucas 10:3). Hij benadrukt: gebruik je
gezond verstand! Probeer je met je zoon een vis te vangen?
Voorkom dan dat hij een waterslang uit het net haalt. (Lucas
11:11). Wil je uit een keukennis een ei voor je kind pakken?
Let even op dat er geen giftige spin in verscholen zit. (Lucas
11:12). Weinig dierenromantiek, de natuur is ook hard.

2 – Wees realistisch, geen voedselpurist

'Toen gaven ze hem een stuk gebakken vis. En Jezus at het op waar zij bij waren.' (Lucas 24: 42,43). Nee, vegetariër is Jezus niet geweest. "Ga de paasmaaltijd klaarmaken, zodat we vanavond kunnen eten," draagt hij twee leerlingen op (Lucas 22:8) en dat hield in elk geval in 'een lam slachten'. Over ritueel slachten doet hij geen uitspraken, al heeft Jezus met leven en sterven in één keer de dieroffer-cultus overbodig gemaakt. Op een feestdag hoort er natuurlijk een stuk rundvlees bij. "Haal het vetste kalf en slacht het. We gaan eten en feest vieren!" (Lucas 15:23). Dat hij niet als een asceet gezien werd wist hij. Voor sommigen was dit zijn imago: "Kijk eens, die man eet zich vol en hij is gek op wijn." (Lucas 7:34). Jezus pareert die kritiek met hun even afwijzende houding t.o.v. de man voor hem, Johannes de Doper. Diens menu, dat enkel bestond uit insecten en hun producten (honing met sprinkhanen), was óók al niet oké.

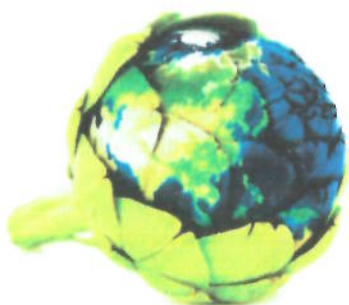
3 – Blijf realistisch, heb oog voor mens én dier

Joods beeldmateriaal over dieren rond 30 nC vond ik niet. In *Dierenleven in de Bijbel* zijn wel illustraties uit omliggende culturen opgenomen. Zo zie je een kat die een vis verorbert. Een leeuw die zijn klauwen zet in een hert. Een man die zich verweert tegen een hyena. En ook deze dreigende hond. Het is eten of gegeten worden. In die tijd oriënteerde je je vooral op de natuur. Jezus: "Kijk eens naar de vogels..." (Lucas 12:24). Hier ter geruststelling: maak je geen zorgen, doen vogels ook niet. Maar ook, zie je een gier rondcirkelen weet dan: daar ligt een dood dier. (Lucas 17:27). Al kan het ook een mens in nood zijn. Wat doe je dan? Ga je eraan voorbij of verzorg je die gewonde en geef je hem jouw plek op je ezel? (Lucas 10:34). Er wordt iets van rangorde zichtbaar. Kinderen gaan vóór honden. (Marcus 7:27). Kwetsbare schapen verdienen bescherming tegen bedreigende wolven. Maak zichtbaar wat er van binnen bij je leeft. (Johannes 10:11-15). De teneur die ik oppik uit allerlei uitspraken van Jezus is: heb oog voor je medemens én voor het dier. Leef ecocentrisch i.p.v. egocentrisch.

Een Assyriër voert een kwadaardige hond aan de riem. Zeer realistisch beeld van een hond, die grommend gereed staat om zich op de ongenode gast te werpen. De afbeelding dateert van plm. 850 voor Chr.

KUNNEN VEGANISTEN DE WERELD REDDEN?

En nu maar beter verder als flexitariër

Mijn particuliere puzzeltocht is zeker niet ten einde. Uiteindelijk gaat het om de praktijk. Deze mini-verkenning van mens-, dier- en milieuethiek leidt nu tot bovenstaande uitgangspunten. Alle bijbelstudie, aangelengd met vragen zoals deze uit *New Scientist*, zet me op scherp. Ecologisch bewust leven, dat wil ik. Maar wat doe ik ermee? Volgens Jezus komt het erop aan dat je "naar me luistert en doet wat ik zeg." (Lucas 6:47). De praktijk dus. Mijn leven overziend concludeer ik, dat mijn CO2-voetafruk wel wat minder diepe sporen mag achterlaten. Zodoende is sinds een paar maanden dit het nieuwe kader: wekelijks 2x vegetarisch eten, 2x vis en 3x vlees. Nu ben ik dus opeens flexitariër. Da's behoorlijk wennen, maar wel beter.